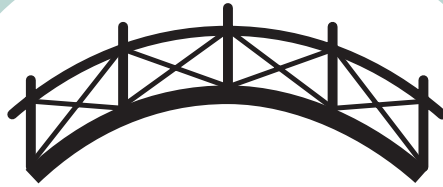

Saavutettavuus- kriteeristö

Väline
korkeakoulun
saavutettavuuden
arviointiin

Saavutettavuuskriteeristö – mitä, miten ja miksi?

Mikä saavutettavuuskriteeristö on?

Saavutettavuuskriteeristö on väline korkeakoulun saavutettavuuden arviointiin. Sen tavoitteena on tukea ja edistää korkeakoulun saavutettavuutta sekä varmistaa, että saavutettavuus toteutuu koulutusalaista, paikkakunnasta tai eri yksilöiden elämäntilanteista riippumatta.

Kriteerien avulla edistetään erityisesti korkeakoulujen opiskelijavalintojen, oppimisen ja opiskelun sekä tuki- ja ohjauspalvelujen tasapuolisuutta, laatua ja saavutettavuutta. Tavoitteena on, että kriteeristö linkittyy olennaisena osana korkeakoulujen laadun arviointiin ja kehittämistoimintaan olemalla kiinteä osa korkeakoulun laatujärjestelmää.

Saavutettavuuskriteeristö on konkreettinen työkalu korkeakoulujen saavutettavuuden edistämiseen sekä laadulliseen kehittämiseen. Kriteerit auttavat korkeakouluja tarkastelemaan saavutettavuutta ja esteettömyyttä kriittisesti sekä ryhtymään tarvittaviin toimenpiteisiin saavutettavuuden edistämiseksi. Kriteerien avulla korkeakoulun on mahdollista löytää ne keskeiset teemat, joita kehittämällä sen saavutettavuutta voidaan parantaa.

Kriteeristö ei ole lista velvoitteita, vaan sen avulla voidaan ensinnäkin tunnistaa saavutettavuuden laajuus. Toiseksi sen avulla voidaan löytää ne osa-alueet, joilla saavutettavuus toteutuu korkeakoulussa hyvin ja joilla on kehitettävää.

Mitä saavutettavuus tarkoittaa?

Saavutettavuudella tarkoitamme sitä, miten hyvin korkeakoulun tilat, sähköiset järjestelmät, oppimisympäristöt, opetusmenetelmät ja asenneilmapiiri mahdollistavat henkilökohtaisilta ominaisuuksiltaan monenlaisten sekä erilaisissa elämäntilanteissa elävien opiskelijoiden osallisuuden ja yhdenvertaisuuden.

Saavutettavuus on siis paljon muutakin kuin fyysistä esteettömyyttä. Saavutettavassa korkeakoulussa jokainen – niin opiskelija kuin henkilökunnan jäsen – voi tuntea yhdenvertaisuutta ja osallisuutta riippumatta henkilökohtaisista ominaisuuksistaan tai elämäntilanteestaan. Näin saavutettavuudella edesautetaan kaikkien hyvinvointia.

Kriteeristön osat

Kriteeristöissä saavutettavuutta tarkastellaan kahdeksan osa-alueen kautta.

Nämä ovat:

1. Arvot, asenteet ja toimintakulttuuri
2. Johtaminen
3. Fyysinen ympäristö
4. Digitaalinen saavutettavuus
5. Opetus ja oppiminen
6. Tuki ja ohjaus
7. Viestintä
8. Opiskelijavalinnat

Tässä tekstissä on esillä kriteeristön **osallistavan itsearvioinnin osio**. Osio toimii kehittämisen välineenä, joka osallistaa kaikki – niin henkilöstön, johtavassa asemassa olevat kuin opiskelijatkin – tunnistamaan ja tiedostamaan saavutettavuuteen liittyviä kehittämiskohteita korkeakoulujen arjessa.

Saavutettavuuskriteeristöön kuuluu myös **indikaattoriosio**, joka perustuu määrälliseen ja laadulliseen tietoon korkeakoulujen toiminnasta. Osallistava itsearviointi täydentää indikaattoriosion arviointia.

Osallistavassa itsearvioinnissa väitteitä arvioidaan kolmiportaisella asteikolla: riittämätön – hyvä – erinomainen. Väittämät on laadittu kuvaamaan hyvää tasoa.

Saavutettavuuskriteeristön hyödyntäminen ja suositukset

Suosittelavaa on, että saavutettavuus sisällytetään osaksi korkeakoulun laatu- tai arviointijärjestelmää. Näin kriteeristö tukee jo olemassa olevaa korkeakoulun kehittämistyötä ja varmistaa saavutettavuusteemojen huomioimisen. Korkeakoulu voi tarkastella omaa toimintaansa suhteessa saavutettavuuskriteereihin.

Kriteeristöä voidaan käyttää kokonaisuutena tai yksittäisiä teemoja toisistaan erotellen. Osallistavan itsearvioinnin käyttö voi tapahtua myös esimerkiksi toiminta- ja koulutusyksiköittäin. Olennaista on, että täytön jälkeen kootaan selkeä yhteenveto, jossa vahvuudet ja tärkeimmät kehittämiskohteet on listattu riittävän yksityiskohtaisesti. Ideaalitapauksessa jokainen korkeakoulussa toimiva henkilö pääsee itse arvioimaan korkeakoulun saavutettavuutta.

Kriteerit mahdollistavat saavutettavuuden tarkastelun korkeakoulun, opiskelijan, henkilöstön sekä johdon näkökulmista. Tämän tarkastelun perusteella määritellään korkeakoulu- tai yksikkökohtaisesti saavutettavuuden kehittämisen keskeiset toimenpiteet.

SUOSITUKSET

Suosituksena on, että korkeakoulun saavutettavuus arvioidaan kokonaisvaltaisesti neljän vuoden välein kriteeristön kaikkien kahdeksan teeman osalta. Saavutettavuuden arviointi toteutetaan niin, että opiskelijoiden, henkilöstön sekä johdon näkökulmat tulevat huomioiduksi.

Korkeakoulujen olosuhteet eroavat suuresti toisistaan, joten olennaista on keskittyä kehittämiseen oman organisaation tai yksikön näkökulmasta ja tehdä konkreettinen lista kehittämiskohteista. On tärkeää huomioida myös asiat, jotka toimivat saavutettavuusnäkökulmasta tällä hetkellä hyvin sekä seikat, joissa on tapahtunut muutosta parempaan.

Mikäli jokin osa-alueista ei yllä määritellylle hyvälle tasolle, on arvioinnin yhteydessä tehtävä konkreettinen kehittämissuunnitelma. Näissä tapauksissa kriteeristön kyseinen tema-alue on syytä arvioida uudelleen vuoden kuluttua ja tarkastella erityisesti sitä, onko kehittymistä tapahtunut.

Kriteeristön tausta

Saavutettavuuskriteeristö on kehitetty Opetus- ja kulttuuriministeriön rahoittamassa OHO!-kärkihankkeessa vuosina 2017–2019. Mukana hankkeessa on 11 korkeakoulua. OHO!-hanke jakautuu kolmeen osaan, jotka ovat:

1. Hyvään alkuun – ohjaustoimia ja työelämäorientaatiota alusta alkaen. Tämän työpaketin kohteena on opiskelijan kiinnittyminen akateemiseen ja sosiaaliseen korkeakouluuyhteisöön ohjausta kehittämällä.

2. Pedagogiikalla hyvinvointia – yhteisöllisyyden koulutussarjoja ja tutkimusperustaisia mittareita. Tämän osion kohteina ovat yhteisöllinen pedagogiikka, opiskelutaidot ja oppimisen analytiikka.

3. Kaikkien korkeakoulu – valtakunnallinen saavutettavuuden kriteeristö ja työvälineitä. Tämän osion kohteena ovat korkeakoulujen saavutettavuuteen liittyvät kysymykset, ja tavoitteena on henkilöstön osaamisen vahvistaminen opiskelijoiden moninaisuuden tunnistamiseksi.

Saavutettavuuskriteeristö on kehitetty OHO!-hankkeen kolmannessa osassa *Kaikkien korkeakoulu*. Tässä työpaketissa ovat olleet mukana Tampereen ammattikorkeakoulu, Turun yliopisto, Jyväskylän ammattikorkeakoulu, Jyväskylän yliopisto ja Hämeen ammattikorkeakoulu.

Kriteeristön kehittämisen taustalla on useita vaikutteita. Aikaisemmissa hankkeissa (esimerkiksi ESOK, TILE) sekä selvityksissä saadut kokemukset ja tulokset ovat vahvasti kriteeristön pohjalla. OHO!-hankkeessa tehdyt saavutettavuuskyselyt ovat tukeneet kriteeristön kehittämistä. Selvityksistä ja aiemmista hankkeista saatujen tietojen ja kokemusten pohjalta saavutettavuuskriteeristössä teemaa käsitellään juuri valittujen kahdeksan osa-alueen näkökulmasta. Taustalla on myös Kansallisen koulutuksen arviointikeskuksen (Karvi) Korkeakoulujen auditointikäsi-kirja 2019–2024. Lisäksi kriteeristön kehittämisen aikana olemme OHO!-hankkeessa suunnitelleet ja pilotoineet kriteeristöä erilaisissa työpajoissa eri korkeakouluissa. Kriteeristö löytyy myös osoitteesta esok.fi/oho-hanke.

Saavutettavuuskriteeristö:
ITSEARVIOINTI

---

1 Arvot, asenteet ja toimintakulttuuri

Tässä kriteeristön osassa keskitytään korkeakoulussa vallitseviin arvoihin ja asenteisiin sekä koko korkeakoulun toimintakulttuuriin. Millainen asenne korkeakoulussa on saavutettavuuden suhteen?

Toimintakulttuuri on historiallisesti ja kulttuurisesti muotoutunut tapa toimia, ja se muovautuu yhteisön vuorovaikutuksessa. Yhteisön kaikki jäsenet vaikuttavat toimintakulttuuriin, ja se puolestaan vaikuttaa kaikkiin jäseniin riippumatta siitä, tunnistetaanko sen merkitys vai ei. Yhteisöjen toimintakulttuurista voidaan erottaa näkyvä ja piilossa oleva taso. Saavutettavan ja esteettömän toimintakulttuurin keskiössä ovat yhdenvertaisuus, syrjimättömyys, tasa-arvo ja osallisuus. Kriteeristön tässä osassa painottuvat myös vuorovaikutteisuus ja yhteisöllisyys.

Korkeakoulujen yhdenvertaista ja syrjinnästä vapaata toimintakulttuuria linjaavat muun muassa yhdenvertaisuuslaki, YK:n ihmisoikeusopimus ja vammaisten oikeuksien sopimus. Yhdenvertaisuuslaki velvoittaa oppilaitoksia laatimaan yhdenvertaisuussuunnitelmat, joiden avulla edistetään yhdenvertaisuutta.

Voit lukea aiheesta lisää oheisten linkkien kautta:

- Oikeusministeriön tietopankki yhdenvertaisuudesta ja syrjimättömyydestä:
www.yhdenvertaisuus.fi
- Eri kansalaisjärjestöjen yhteinen sivusto ihmisoikeuksista:
www.ihmisoikeudet.net
- Opetushallitus: Tasa-arvo ja yhdenvertaisuussuunnittelu:
<https://www.oph.fi/fi/koulutus-ja-tutkinnot/tasa-arvo-ja-yhdenvertaisuussuunnittelu-oppilaitoksissa>
- YK:n yleissopimus vammaisten henkilöiden oikeuksista:
http://www.ykliitto.fi/sites/www.ykliitto.fi/files/vammaisten_oikeudet_2016_net.pdf

Väitteiden arviointi

Kriteeristössä väitteitä arvioidaan kolmiportaisella asteikolla:

Erinomainen – Hyvä – Riittämätön. Tasojen vaatimukset perustuvat Kansallisen koulutuksen arviointikeskuksen (Karvi) käyttämään asteikkoon. Katso Karvin Korkeakoulujen auditointikäsikirja 2019–2024:

https://karvi.fi/app/uploads/2019/09/KARVI_1919.pdf

Väittämät on laadittu kuvaamaan **hyvää tasoa**.

Erinomainen taso: Erinomainen taso edellyttää näyttöä pitkäjänteisestä ja tuloksellisesta kehittämistyöstä. Lisäksi kehittämistoimet tuottavat erityistä lisäarvoa korkeakoululle, sidosryhmille tai molemmille. Korkeakoulu osoittaa vakuuttavia esimerkkejä onnistuneista kehittämistoimista.

Riittämätön taso: Korkeakoululta puuttuu arviointialueissa kokonaan tai keskeisiltä osin systemaattiset, toimivat ja osallistavat menettelytavat eikä saavutettavuustyön vaikuttavuudesta toiminnan kehittämiseen ole näyttöä.

Kriteerit

1.1 Korkeakoulun ilmapiiri tukee yhdenvertaisuutta.

Hyvä taso

- Opiskelijat ja henkilöstö tuntevat olevansa merkityksellisiä yhteisön jäseniä.
- Opiskelijat ja henkilöstö tuntevat olonsa turvalliseksi ja arvostetuksi.
- Kaikki korkeakoulu yhteisön jäsenet kokevat yhdenvertaisuuden toteutuvan eikä ketään syrjitä.
- Opiskelijoiden ja henkilöstön asenteet moninaisuutta ja tukea tarvitsevia opiskelijoita kohtaan ovat myönteisiä.

1.2 Korkeakoulussa tuetaan ja edistetään yhteisöllisyyttä ja yhteenkuuluvuutta.

Hyvä taso

- Korkeakoulun käytännöissä otetaan huomioon yhteisöllisyyden edistäminen.
- Ryhmäytymistä ja ryhmässä toimimista tuetaan kaikissa opintojen vaiheissa.
- Opetusmenetelmillä ja oppimisympäristöillä tuetaan yhteisöllisyyttä.
- Opetuksessa ja ohjauksessa edistetään myönteistä oppimisilmapiiriä.

1.3 Opiskelijoiden yksilöllisyys ja moninaisuus otetaan huomioon ja opiskelijoista välitetään.

Hyvä taso

- Opiskelijoiden moninaisuus, kuten yksilölliset tarpeet, vahvuudet ja elämäntilanteet, otetaan huomioon.
- Korkeakoulussa otetaan huomioon jokaisen opiskelijan ohjauksen ja tuen tarve.
- Korkeakoulussa on sitouduttu edistämään opiskelijoiden hyvinvointia.

1.4 Opiskelijat voivat vaikuttaa omaan opiskeluunsa sekä oman korkeakoulunsa opetukseen ja toimintaan.

Hyvä taso

- Opiskelijat osallistuvat järjestelmällisesti opetussuunnitelmien kehittämiseen.
- Opetuksen toteutuksen suunnittelussa otetaan säännöllisesti huomioon erilaisten opiskelijaryhmien näkemykset (esim. tukea tarvitsevat, eri elämäntilanteissa olevat, vähemmistöihin kuuluvat opiskelijat).
- Opiskelijajärjestöillä on mahdollisuus aktiiviseen vaikuttamiseen opintojen suunnittelussa ja toteuttamisessa.

1.5 Opiskelijoiden ja henkilöstön mielipiteitä kuunnellaan ja heitä kannustetaan aktiivisuuteen.

Hyvä taso

- Opiskelijoita ja henkilöstöä kannustetaan antamaan palautetta, ja se on vaikuttavaa.
- Korkeakoulussa on toiminnan kehittämiseen ja uudistamiseen kannustava ilmapiiri.
- Opiskelijoita ja henkilöstöä kannustetaan aktiiviseen rooliin omassa toimintaympäristössään.

1.6 Saavutettavuudesta ja esteettömyydestä käydään keskustelua korkeakoulussa.

Hyvä taso

- Opiskelijoiden ja henkilöstön on helppo ottaa esille saavutettavuuteen liittyviä asioita.
- Saavutettavuudesta ja esteettömyydestä keskustellaan kaikkien toimintojen suunnittelun, toteuttamisen, arvioinnin ja kehittämisen yhteydessä.
- Korkeakoulun johto- ja esimiestehtävissä toimivat henkilöt ovat saavutettavuutta koskeville keskusteluille vastaanottavaisia.

1.7 Sanallinen palaute

2 Johtaminen

Korkeakoulun johtaminen on olennainen osa saavutettavuutta. Saavutettavuus on otettava huomioon johtamisessa sen kaikilla tasoilla, sillä muutoin saavutettavuuden toteutuminen jää helposti yksittäisten opettajien ja opiskelijoiden oman aktiivisuuden varaan. Saavutettavuus on osassa korkeakouluista mukana niiden strategioissa ja visioissa, mutta tavoitteiden toteuttamiseen tarvitaan resursseja.

Kriteeristöissä tarkastellaan johtamista ensin virallisen tason ja sen jälkeen käytäntöjen kautta. Virallisella tasolla tarkoitetaan julkisia ja julkilausuttuja tavoitteita ja puheenvuoroja, kuten esimerkiksi korkeakoulun strategioita ja visioita. Käytännöllä taas tarkoitetaan niitä arjen käytänteitä, joilla strategioiden linjaukset näkyvät toiminnassa. Kriteeristöissä kiinnitetään huomiota muun muassa siihen, toimitaanko korkeakoulussa julkilausuttujen, saavutettavuutta edistävien tavoitteiden mukaisesti.

Väitteiden arviointi

Kriteeristöissä väitteitä arvioidaan kolmiportaisella asteikolla: Erinomainen – Hyvä – Riittämätön. Tasojen vaatimukset perustuvat Kansallisen koulutuksen arviointikeskuksen (Karvi) käyttämään asteikkoon. Katso Karvin Korkeakoulujen auditointikäsikirja 2019–2024: https://karvi.fi/app/uploads/2019/09/KARVI_1919.pdf

Väittämät on laadittu kuvaamaan **hyvää tasoa**.

Erinomainen taso: Erinomainen taso edellyttää näyttöä pitkäjänteisestä ja tuloksellisesta kehittämistyöstä. Lisäksi kehittämistoimet tuottavat erityistä lisäarvoa korkeakoululle, sidosryhmille tai molemmille. Korkeakoulu osoittaa vakuuttavia esimerkkejä onnistuneista kehittämistoimista.

Riittämätön taso: Korkeakoululta puuttuu arviointialueissa kokonaan tai keskeisiltä osin systemaattiset, toimivat ja osallistavat menettelytavat eikä saavutettavuustyön vaikuttavuudesta toiminnan kehittämiseen ole näyttöä.

Kriteerit

2.1 Korkeakoulun johto on virallisella tasolla sitoutunut edistämään saavutettavaa korkeakoulutusta.

Hyvä taso

- Saavutettavuus sisältyy korkeakoulun strategioihin ja visioon.
- Korkeakoululla on saavutettavuuden toteuttamista ohjaava suunnitelma.
- Korkeakoululla on henkilö tai taho, joka vastaa saavutettavuuden ja esteettömyyden edistämisestä.

2.2 Korkeakoulun johto on sitoutunut edistämään saavutettavuutta käytännössä.

Hyvä taso

- Henkilöstön yhdenvertaisuuteen, saavutettavuuteen ja esteettömyyteen liittyvää osaamista arvostetaan kaikilla johdon tasoilla.
- Uudet henkilöstön jäsenet perehdytetään yhdenvertaisuutta, saavutettavuutta ja esteettömyyttä koskeviin periaatteisiin ja käytäntöihin.
- Opiskelijoiden moninaisuus ja yhdenvertaisuus otetaan huomioon johtamisen kaikilla tasoilla.
- Saavutettavuuden periaatteiden toteuttamiseksi on osoitettu resurssit (esim. rahoitus, tehtävät ja vastuut).
- Henkilöstölle järjestetään säännöllisesti tehtävien mukaista ja ajantasaista koulusta saavutettavuuden toteuttamiseksi.
- Saavutettavuuden toteutumista arvioidaan säännöllisesti laadullisin ja määrällisin mittarein. Korkeakoulun johto- ja esimiestehtävissä toimivat ottavat tulokset huomioon toiminnan kehittämistyössä.

2.3 Korkeakoulun käytännöt ovat läpinäkyviä ja avoimia.

Hyvä taso

- Korkeakoulussa toimitaan käytännössä kirjattujen strategioiden ja arvojen mukaisesti.
- Menettelytavat sekä ohjeistukset ovat opiskelijoiden ja henkilöstön tiedossa.
- Ohjeistuksia ja sääntöjä sovelletaan oikeudenmukaisesti.

2.4 Sanallinen palaute

3 Fyysinen ympäristö

Tässä kriteeristön osiossa käsitellään korkeakoulun fyysistä saavutettavuutta. Tämä tarkoittaa korkeakoulun rakennuksia, tiloja ja piha-alueita, joiden tulee olla saavutettavia kaikille käyttäjille. Fyysinen saavutettavuus alkaa jo rakennuksen pihalta, esimerkiksi parkkipaikalta. Sieltä saavutettavuuden tulisi jatkua kaikkiin käytettyihin tiloihin.

Fyysisellä saavutettavuudella tai esteettömyydellä tarkoitetaan usein puhekielessä sitä, että henkilö, jonka on vaikea liikkua tai joka käyttää apuvälineitä liikkuaan, pystyy kulkemaan tiloissa. Tämä vaatii esimerkiksi sähköovia, kaltevuudeltaan riittäviä luiskia, hissejä ja muita vastaavia ratkaisuja. Fyysinen saavutettavuus pitää kuitenkin sisällään myös muita ulottuvuuksia, sillä tilojen tulisi olla käytettävissä myös esimerkiksi heikkonäköisille ja -kuuloisille sekä heille, jotka kuormittuvat aistiärsykeistä. Tämä vaatii muun muassa häiriöttömiä tiloja, säädettäviä valoja sekä induktiosilmukkaa luentosaleihin. Saavutettavat opasteet ovat myös osa fyysistä saavutettavuutta. Tärkeä fyysisen ympäristön saavutettavuuden mittari on tietysti myös terve sisäilma.

Korkeakoulujen fyysistä saavutettavuutta ja esteettömyyttä määrittävät laita ja asetukset. Lue lisää:

- Ympäristöministeriön ohje rakennuksen esteettömyydestä:
https://www.ym.fi/fi-FI/Maankaytto_ja_rakentaminen/Lainsaadanto_ja_ohjeet/Rakentamismaarayskokoelma/Esteettomyys
- Valtioneuvoston asetus rakennuksen esteettömyydestä:
<https://www.finlex.fi/fi/laki/alkup/2017/20170241>
- ESOK: Liikuntavammaisen opiskelijan huomioon ottaminen korkeakouluopiskelussa: <http://www.esok.fi/esok-hanke/julkaisut/opaat/liikkuminen/>

Väitteiden arviointi

Kriteeristössä väitteitä arvioidaan kolmiportaisella asteikolla: Erinomainen – Hyvä – Riittämätön. Tasojen vaatimukset perustuvat Kansallisen koulutuksen arviointikeskuksen (Karvi) käyttämään asteikkoon. Katso Karvin Korkeakoulujen auditointikäsi kirja 2019–2024: https://karvi.fi/app/uploads/2019/09/KARVI_1919.pdf

Väittämät on laadittu kuvaamaan **hyvää tasoa**.

Erinomainen taso: Erinomainen taso edellyttää näyttöä pitkäjänteisestä ja tuloksellisesta kehittämistyöstä. Lisäksi kehittämistoimet tuottavat erityistä lisäarvoa korkeakoululle, sidosryhmille tai molemmille. Korkeakoulu osoittaa vakuuttavia esimerkkejä onnistuneista kehittämistoimista.

Riittämätön taso: Korkeakoululta puuttuu arviointialueissa kokonaan tai keskeisiltä osin systemaattiset, toimivat ja osallistavat menettelytavat eikä saavutettavuustyön vaikuttavuudesta toiminnan kehittämiseen ole näyttöä.

Kriteerit

3.1 Korkeakoulun fyysinen ympäristö (ulkotilat, rakennukset, tilat ja kalustus) on saavutettava ja esteetön.

Hyvä taso

- Pysäköintialueet ja kulkuväylät ulkona ovat esteettömiä.
- Korkeakoulun rakennuksissa liikkuminen ja sisäänkäynnit ovat esteettömiä kaikille käyttäjille.
- Toimiminen korkeakoulun tiloissa on esteetöntä kaikille käyttäjille (esim. kuulemisen, näkemisen, liikkumisen ja osallistumisen kannalta.)
- Opasteita on riittävästi ja niissä on otettu huomioon sijoittelu, selkeys ja luettavuus monenlaisten tilankäyttäjien kannalta. Opastusta toteutetaan monin tavoin (esim. virtuaaliopastus).
- Rakennuksessa on sen koko huomioon ottaen riittävä määrä eri puolille rakennusta sijoitettuja, esteettömiä ja sukupuolineutraaleja wc-tiloja.
- Väliaikaisten kulkujärjestelyjen esteettömyydestä tiedotetaan säännöllisesti työmaainformaation yhteydessä, ja tieto on helposti kaikkien tilojen käyttäjien saatavilla.

3.2 Tieto korkeakoulun fyysisen ympäristön saavutettavuudesta löytyy julkisilta verkkosivuilta

Hyvä taso

- Korkeakoulun julkisilta verkkosivuilta löytyy tieto eri tilojen esteettömyydestä sekä esteettömien autopaikkojen, sisäänkäyntien ja wc-tilojen sijainnista sekä induktiosilmukasta.
- Korkeakoulun fyysisen ympäristön saavutettavuutta koskevaa tietoa löytyy verkkosivuilta kaikilla korkeakoulussa käytössä olevilla kielillä ja tieto on luettavissa apuohjelmilla.

3.3 Korkeakoululla on käytännöt, joilla varmistetaan, että henkilöstö tietää opetus- ja muiden tilojen esteettömyydestä sekä sijainnista.

Hyvä taso

- Korkeakoulun henkilöstö näkee kuvaukset korkeakoulun eri rakennusten ja niiden tilojen esteettömyydestä esimerkiksi verkkosivuilla tai intranetsivuilla.
- Korkeakoulun tilavarausjärjestelmässä on kuvaukset korkeakoulun eri rakennusten ja niiden tilojen esteettömyydestä (esim. tieto induktiosilmukasta, fyysinen pääsy tilaan).
- Henkilöstön esteettömyysoasaamista kehitetään säännöllisellä, eri henkilöstöryhmille kohdennetulla koulutuksella.

3.4 Fyysinen esteettömyys otetaan huomioon korkeakoulun pelastussuunnitelmissa.

Hyvä taso

- Korkeakoulun pelastussuunnitelmissa otetaan huomioon fyysinen esteettömyys.
- Fyysinen esteettömyys otetaan huomioon pelastusharjoituksissa, turvallisuusopastuksissa ja muissa vastaavissa tilaisuuksissa.

3.5 Sanallinen palaute

4 Digitaalinen saavutettavuus

Digitaalisuus on näkyvä osa saavutettavuutta. Kriteeristöissä tarkoitamme sillä korkeakoulun sähköisiä alustoja, sivustoja ja materiaaleja. Pelkästään palvelun tekeminen digitaaliseksi ei kuitenkaan tee itse palvelusta saavutettavaa, sillä myös digitaalisten järjestelmien ja palveluiden suunnittelussa saavutettavuus täytyy erikseen ottaa huomioon.

Saavutettavuusdirektiivi, joka on astunut voimaan asteittain vuoden 2019 keväästä alkaen, velvoittaa korkeakouluja tekemään digitaalisista palveluistaan saavutettavia. Tämä koskee korkeakoulun verkkosivuja, opetuslustoja ja muita palveluita. Jokainen korkeakouluopettaja voi osaltaan vaikuttaa digitaalisen saavutettavuuden toteutumiseen esimerkiksi laatiessaan sähköisiä opetusmateriaaleja.

Näiden linkkien kautta löydät ohjeita saavutettavien sisältöjen luomiseen:

- Saavutettavuusvaatimukset: <http://www.saavutettavuusvaatimukset.fi>
- Saavutettavasti: <https://www.saavutettavasti.fi/>
- Viisi vinkkiä saavutettavampaan verkkosisältöön: <https://www.saavutettavasti.fi/viisi-vinkkia-saavutettavampaan-verkkosisaltoon/>
- Saavutettava sisältö – Opas suunnitteluun ja sisällöntuotantoon
- https://www.hel.fi/static/liitteet/kanslia/TPR/opus_saavutettavaan_sisaltoon.pdf
- Kulttuuria kaikille -tarkistuslista viestintään: http://www.kulttuuriakaikille.fi/doc/tarkistuslistat/Viestinnan_saavutettavuuden_tarkistuslista.pdf
- Avustavat teknologiat: <http://papunet.net/saavutettavuus/avustavat-teknologiat>
- Käytännön vinkit saavutettavuuden parantamiseen: <https://info.digicampus.fi/osahankkeet/esteettomyys-ja-saavutettavuus/viikon-vinkki/>
- Mikä on WCAG 2.1?: <http://papunet.net/saavutettavuus/wcag-21-ohjeet>
- Verkkosaavutettavuus lait ja standardit: <http://papunet.net/saavutettavuus/lait-ja-standardit>
- Käytännön vinkit saavutettavuuden parantamiseen: <https://info.digicampus.fi/osahankkeet/esteettomyys-ja-saavutettavuus/viikon-vinkki/>

Väitteiden arviointi

Kriteeristöissä väitteitä arvioidaan kolmiportaisella asteikolla: Erinomainen – Hyvä – Riittämätön. Tasojen vaatimukset perustuvat Kansallisen koulutuksen arviointikeskuksen (Karvi) käyttämään asteikkoon.

Katso Karvin Korkeakoulujen auditointikäsikirja 2019–2024:

https://karvi.fi/app/uploads/2019/09/KARVI_1919.pdf

Väittämät on laadittu kuvaamaan **hyvää tasoa**.

Erinomainen taso: Erinomainen taso edellyttää näyttöä pitkäjänteisestä ja tuloksellisesta kehittämistyöstä. Lisäksi kehittämistoimet tuottavat erityistä lisäarvoa korkeakoululle, sidosryhmille tai molemmille. Korkeakoulu osoittaa vakuuttavia esimerkkejä onnistuneista kehittämistoimista.

Riittämätön taso: Korkeakoululta puuttuu arviointialueissa kokonaan tai keskeisiltä osin systemaattiset, toimivat ja osallistavat menettelytavat eikä saavutettavuustyön vaikuttavuudesta toiminnan kehittämiseen ole näyttöä.

Kriteerit

4.1 Digitaaliset oppimisympäristöt ja opetusmateriaalit ovat saavutettavia.

Hyvä taso

- Digitaaliset oppimisympäristöt ja opetusmateriaalit ovat selkeitä, loogisia ja tiedot löytyvät helposti.
- Digitaaliset oppimisympäristöt ja materiaalit ovat sujuvasti käytettävissä erilaisilla päätelaitteilla, apuvälineillä ja yhteyksillä.
- Digitaaliset oppimisympäristöt ovat visuaalisuudeltaan saavutettavia (esim. fontti, värien kontrastit, asettelu, tekstivastineet kuville).
- Digitaaliset oppimisympäristöt ja materiaalit ovat kieleltään selkeitä ja ymmärrettäviä.
- Opiskelijalla on mahdollisuus tehdä ja tallentaa digitaalisissa oppimisympäristöissä ulkoasuun liittyviä valintoja (esim. personointi, fontit, värit).

4.2 Opetushenkilöstö saa perehdytyksen saavutettavuusvaatimuksista ja heitä tuetaan niiden soveltamisessa käytäntöön.

Hyvä taso

- Korkeakoululla on ohjeet digitaalisen saavutettavuuden edistämiseen, ja henkilöstö on perehdytetty sen toteuttamiseen.

- Korkeakoululla on saavutettavuuteen perehtynyt henkilö tai taho, jolta saa tukea digitaalisten oppimisympäristöjen ja opetusmateriaalien saavutettavaan käyttöön ja laatimiseen.
- Opetushenkilöstöllä on tietoa siitä, millaisia apuvälineitä opiskelussa ja oppimisympäristöissä voidaan hyödyntää (esim. ruudunlukuohjelma).
- Opetushenkilöstöllä on riittävät tiedot ja tuki, jotta he osaavat laatia saavutettavia asiakirjoja ja muita tiedostoja (esim. videoiden tekstitys).

4.3 Opiskelijat saavat riittävän perehdytyksen ja tuen digitaalisten oppimisympäristöjen ja opetusmateriaalien käyttöön.

Hyvä taso

- Korkeakoululla on saavutettavuuteen perehtynyt henkilö tai taho, jolta opiskelija saa tukea digitaalisten oppimisympäristöjen ja opetusmateriaalien käyttöön.
- Opiskelija saa tarvittaessa ohjausta siihen, millaisia apuvälineitä digitaalisissa oppimisympäristöissä voidaan hyödyntää (esim. ruudunlukuohjelma).

4.4 Korkeakoulun verkkosisällöt (esim. intranet) ovat saavutettavia ja niiden käytettävyys on hyvä.

Hyvä taso

- Verkkosisällöt ovat selkeitä, loogisia ja tiedot löytyvät helposti.
- Verkkosisällöt ovat toiminnoiltaan helposti käytettäviä (esim. hakutoiminnot).
- Verkkosisällöt ovat sujuvasti käytettävissä erilaisilla päätelaitteilla, apuvälineillä ja yhteyksillä.
- Verkkosisällöt ovat visuaalisuudeltaan saavutettavia (esim. fontti, värien kontrastit, asettelu, tekstivastineet kuville).
- Verkkosisällöt ovat kieleltään selkeitä ja ymmärrettäviä.

4.5 Opiskelijoilla ja henkilöstöllä on mahdollisuus antaa palautetta digitaalisten oppimisympäristöjen ja verkkosisältöjen saavutettavuudesta, ja palaute on vaikuttavaa.

Hyvä taso

- Palautetoiminnot on rakennettu oppimis- ja verkkoympäristöjen sisään.
- Palautetoiminnot löytyvät helposti ja niiden käyttö on vaivatonta.
- Palautetta käytetään digitaalisten palveluiden saavutettavuuden kehittämiseen.

4.6 Digitaalista saavutettavuutta kehitetään määrätietoisesti.

Hyvä taso

- Digitaalisen saavutettavuuden edistämiseksi on ylimmän johdon hyväksymä suunnitelma, ja suunnitelman toteuttamiseen on varattu realistiset resurssit.
- Digitaalisen saavutettavuuden kehittämiseksi on nimetty vastuhenkilö.
- Verkkopalveluiden, ohjelmistojen, järjestelmien, sovellusten ja laitteiden hankinnoissa otetaan huomioon saavutettavuus.

- Digitaalisen saavutettavuuden edistymistä arvioidaan laadullisin ja määrällisen menetelmin.
- Digitaalisen saavutettavuuden edistyminen raportoidaan koko korkeakoulu-yhteisölle eri yhteyksissä.

4.7 Sanallinen palaute

5 Opetus ja oppiminen

Tässä kriteeristön osiossa keskitytään opetukseen ja oppimiseen, jotka ovat korkeakoulun toiminnan keskiössä. Opetuksen ja oppimisen osio syvenyy ensisijaisesti siihen, että opetuksen suunnittelussa ja toteutuksessa huomioidaan saavutettavuus. Tämä tarkoittaa sitä, että opetuksessa ja arvioinnissa otetaan huomioon opiskelijoiden moninaisuus. Opetuksen pedagogisten ratkaisujen tulisi tukea mahdollisimman monenlaisten opiskelijoiden mahdollisuuksia osallistua opetukseen, oppia ja osoittaa omaa osaamistaan. Tämä voi vaatia esimerkiksi erilaisten tehtävien ja opetustyylien yhdistelyä. Saavutettavuus tulee ottaa huomioon myös valittaessa ja valmistettaessa opetusmateriaaleja.

Osio pitää sisällään lisäksi opiskeluun kuuluvan harjoittelun ja vaihto-opiskelun saavutettavuuden sekä opintojen suunnitteluun liittyvät kysymykset.

Korkeakouluja velvoittaa saavutettavuuden edistämiseen muun muassa yhdenvertaisuuslaki (Yhdenvertaisuuslaki 6 § (30.12.2014/1325)). Laki velvoittaa korkeakouluja edistämään yhdenvertaisuutta, ja tämän tueksi oppilaitosten on laadittava yhdenvertaisuussuunnitelmat.

Lue lisää saavutettavasta opetuksesta:

- ESOK-hankkeen oppaat: Opiskelijoiden monenlaisuuden huomioon ottaminen korkeakouluissa: <http://www.esok.fi/esok-hanke/julkaisut/oppaat/>
- Opiskelun saavutettavuus ja lainsäädäntö: <http://www.esok.fi/esok-hanke/suositukset/esteeton-opiskejavalinta-opas/5-opiskelun-esteettomyys-ja-lainsaadanto/5-2-opiskelun-yhdenvertaisuus>
- Opetushallitus: Tasa-arvo ja yhdenvertaisuussuunnittelu: <https://www.oph.fi/fi/koulutus-ja-tutkinnot/tasa-arvo-ja-yhdenvertaisuussuunnittelu-oppilaitoksissa>

Väitteiden arviointi

Kriteeristössä väitteitä arvioidaan kolmiportaisella asteikolla: Erinomainen – Hyvä – Riittämätön. Tasojen vaatimukset perustuvat Kansallisen koulutuksen arviointikeskuksen (Karvi) käyttämään asteikkoon. Katso Karvin Korkeakoulujen auditointikäsi kirja 2019–2024:

https://karvi.fi/app/uploads/2019/09/KARVI_1919.pdf

Väittämät on laadittu kuvaamaan **hyvää tasoa**.

Erinomainen taso: Erinomainen taso edellyttää näyttöä pitkäjänteisestä ja tuloksellisesta kehittämistyöstä. Lisäksi kehittämistoimet tuottavat erityistä lisäarvoa korkeakoululle, sidosryhmille tai molemmille. Korkeakoulu osoittaa vakuuttavia esimerkkejä onnistuneista kehittämistoimista.

Riittämätön taso: Korkeakoululta puuttuu arviointialueissa kokonaan tai keskeisiltä osin systemaattiset, toimivat ja osallistavat menettelytavat eikä saavutettavuustyön vaikuttavuudesta toiminnan kehittämiseen ole näyttöä.

Kriteerit

5.1 Opetushenkilöstöllä on riittävä osaaminen saavutettavan opetuksen suunnitteluun ja toteuttamiseen.

Hyvä taso

- Opetushenkilöstölle järjestetään säännöllisesti tehtävien mukaista ja ajantasaista koulusta saavutettavuuden toteuttamiseksi.
- Korkeakoulussa on nimetty henkilö tai taho, jolta opetushenkilöstö saa tukea saavutettavan opetuksen ja ohjauksen kehittämiseen.

5.2 Opetuksessa käytetään monipuolisia opetusmenetelmiä.

Hyvä taso

- Opetusmenetelmät ovat monikanavaisia ja niiden käytössä otetaan huomioon opiskelijoiden tarpeet.
- Opiskelijoilla on mahdollisuus yksilöllisiin ratkaisuihin.
- Opetuksessa otetaan huomioon erilaiset tavat oppia.
- Opetuksessa painottuu ohjaava ja opiskelijaa arvostava ote.
- Opetuksessa käytettävät toimintatavat ja -menetelmät edistävät yhteisöllisyyttä.

5.3 Oppimisympäristöt ja opetusmateriaalit ovat saavutettavia ja tarkoituksenmukaisia.

Oppimisympäristöllä tarkoitetaan fyysistä, psyykkistä, sosiaalista ja digitaalista ympäristöä.

Hyvä taso

- Oppimisympäristöjen ja opetusmateriaalien suunnittelussa ja toteutuksessa otetaan huomioon opiskelijoiden moninaisuus ja yksilölliset tarpeet.
- Opetuksessa ja ohjauksessa tuetaan opiskelijan osallisuutta sekä edistetään myönteistä oppimisilmapiiriä.

- Opetusmateriaalit ovat saatavissa helposti ja riittävän ajoissa.
- Opetusmateriaalit ovat monikanavaisia ja selkeitä sekä visuaalisesti sekä kielellisesti (esim. sähköisiä, paperisia, videoita, verkkomateriaaleja).
- Opiskelija saa tarvitsemaansa tukea oppimisympäristöjen materiaalien käyttöön.

5.4 Opiskelijat saavat tukea opiskelutaitojensa kehittämiseen.

Hyvä taso

- Opiskelijoiden opiskelutaitoja arvioidaan opiskelun alkuvaiheessa.
- Opiskelijat saavat tietoa ja tarvittavaa tukea opiskelutaitojen kehittämiseen koko opintojen ajan (esim. orientaatiokurssit, opiskelutaitokurssit, opintojen aikataulutus, opinnäytetyön ohjaus).

5.5 Opiskelijoiden yksilölliset tarpeet otetaan huomioon henkilökohtaisessa opintosuunnitelmassa (HOPS).

Hyvä taso

- Henkilökohtaisen opintosuunnitelman (HOPS) laatimista ohjaava henkilöstö osaa ottaa huomioon saavutettavuuden ja opiskelijoiden yksilölliset tarpeet (esim. perhesuhteisiin, elämäntilanteeseen, kielitaitoon, toimintakykyyn tai oppimiseen liittyvät tarpeet.)
- HOPS sisältää tarvittaessa yksilöllisen tuen ja ohjauksen suunnitelman.
- HOPSia päivitetään koko opiskeluajan (mukaan lukien urasuunnittelu) säännöllisissä ohjauskeskusteluissa.
- HOPSia hyödynnetään opetuksen suunnittelussa, toteutuksessa ja opiskelijan arvioinnissa.

5.6 Arvioinnissa käytetään monipuolisia ja monenlaisille oppijoille soveltuvia arviointimenetelmiä.

Hyvä taso

- Arvioinnissa käytetään monipuolisia osaamisen osoittamisen tapoja (esim. tentti, suullinen kuulustelu, kirjallinen tehtävä, esitelmä).
- Arvioinnissa on mahdollisuus yksilöllisiin järjestelyihin (lisäaika, apuvälineet, rauhallinen tila, suullinen täydentäminen)
- Arviointikriteerit ovat selkeitä ja opiskelija tietää arviointiperusteet.
- Opiskelijalla on mahdollisuus saada palautetta oppimisestaan ja osaamisestaan.

5.7 Saavutettavuus on huomioitu korkeakouluharjoittelussa ja työnantajien kanssa tehtävässä yhteistyössä.

Hyvä taso

- Harjoittelun suunnittelussa ja toteutuksessa otetaan huomioon opiskelijan yksilölliset vahvuudet ja tuen tarpeet.
- Korkeakoululla on ohjeistus saavutettavan harjoittelun ja työelämäyhteistyön toteuttamiseksi, ja siitä tiedotetaan myös harjoittelun ohjaajille sekä työnantajille.

- Tarvittaessa opiskelija, harjoittelun ohjaaja ja työnantaja sopivat yhdessä saavutettavan harjoittelun toteuttamisesta.
- Opiskelija saa tarvitsemansa tuen ja ohjauksen ennen harjoittelua, harjoittelun aikana ja sen päätyttyä.
- Opiskelijalta ja työnantajalta kerätään palaute harjoittelun onnistumisesta.

5.8 Sanallinen palaute

6 Tuki ja ohjaus

Tässä kriteeristön osassa keskiössä ovat opiskelijalle annettu tuki ja ohjaus. Huomio on siinä, että tukea ja ohjausta antavat korkeakoulussa monet eri tahot, eivät vain opetushenkilökuntaan kuuluvat. Tukea ja ohjausta voivat tarjota esimerkiksi opintojen ohjaukseen erikoistuneet opinto-ohjaajat, opettajatuutorit, opintopsykologit ja erityisopettajat – tai vaikka erilaiset vertaistukiryhmät. Tukea tulee antaa eri tilanteissa, ja tämän vuoksi tuen antajat vaihtelevat: myös esteettömyysasian-tuntijat, opiskelijavaihdosta tai vaikkapa urasuunnittelusta vastaavat henkilöt kuuluvat tuen ja ohjauksen antajiin.

Korkeakoulun henkilöstön ohella tuen ja ohjauksen antajiin voidaan laskea monet korkeakoulujen yhteistyökumppanit, kuten opiskelijajärjestöt, oppilaitospapit, valtakunnalliset opiskelijajärjestöt sekä terveydenhoidon ammattilaiset, etenkin Ylioppilaiden terveydenhoitosäätiö YTHS. Kriteeristössä myös oppilaitoksen kirjaston palvelut ovat osa tuen ja ohjauksen kokonaisuutta.

Tuella ja ohjauksella mahdollistetaan opintojen sujuminen, ja sillä voidaan myös edistää opiskelijan hyvinvointia. Tuella ja ohjauksella on siksi hyvin iso merkitys.

Lue lisää:

- Celia tarjoaa äänikirjapalveluja, ks. <https://www.celianet.fi/ohjeet/saavutettavat-kirjat-opiskeluun/>
- Nyyti ry, opiskelijoiden mielenterveyttä edistävä valtakunnallinen ja yleishyödyllinen yhdistys: <http://www.nyyti.fi>
- SYL, Suomen ylioppilaskuntien liitto: <http://www.syl.fi>
- SAMOK, Suomen opiskelijakuntien liitto: <http://samok.fi/>
- YTHS, Ylioppilaiden terveydenhoitosäätiö: <https://www.yths.fi/>

Väitteiden arviointi

Kriteeristössä väitteitä arvioidaan kolmiportaisella asteikolla: Erinomainen – Hyvä – Riittämätön. Tasojen vaatimukset perustuvat Kansallisen koulutuksen arviointikeskuksen (Karvi) käyttämään asteikkoon. Katso Karvin Korkeakoulujen auditointikäsikirja 2019–2024:

https://karvi.fi/app/uploads/2019/09/KARVI_1919.pdf

Väittämät on laadittu kuvaamaan **hyvää tasoa**.

Erinomainen taso: Erinomainen taso edellyttää näyttöä pitkäjänteisestä ja tuloksellisesta kehittämistyöstä. Lisäksi kehittämistoimet tuottavat erityistä lisäarvoa korkeakoululle, sidosryhmille tai molemmille. Korkeakoulu osoittaa vakuuttavia esimerkkejä onnistuneista kehittämistoimista.

Riittämätön taso: Korkeakoululta puuttuu arviointialueissa kokonaan tai keskeisiltä osin systemaattiset, toimivat ja osallistavat menettelytavat eikä saavutettavuustyön vaikuttavuudesta toiminnan kehittämiseen ole näyttöä.

Kriteerit

6.1 Opiskelija saa tarvitsemaansa tukea ja ohjausta kaikissa opintojensa vaiheissa.

Hyvä taso

- Korkeakoululla on toimintamallit ohjauksen antamiseen opintojen eri vaiheissa (opintojen alussa, opintojen aikana, opinnäytetöiden tekemisessä, opiskelijavaihdossa, korkeakouluharjoittelussa ja opintojen lopussa).
- Opintojen ohjausta toteutetaan toimintamallien mukaisesti.
- Ohjausta antavilla henkilöillä on kuhunkin tilanteeseen soveltuva asiantuntemus ja riittävät resurssit.
- Opiskelija löytää helposti tukea ja ohjausta tarjoavien henkilöiden yhteystiedot.

6.2 Opiskelija saa tukea ja tietoa opintojensa suunnitteluun.

Hyvä taso

- Korkeakoulussa on nimetty henkilö tai taho (esim. opinto-ohjaaja, opettajatutkuri, opintoneuvoja), jolta saa tarvittaessa tukea ja tietoa opintojen suunnitteluun.
- Korkeakoulun verkkosivuilta löytyy opintojen suunnittelun tueksi monipuolista ja selkeää informaatiota.
- Opintojen alkuvaiheessa opiskelijoille painotetaan opintojen suunnittelun tärkeyttä.
- Henkilökohtainen opintosuunnitelma HOPS laaditaan opintojen alussa ja sitä päivitetään opintojen ajan.

6.3 Opiskelijalla on mahdollisuus saada yksilöllisiä järjestelyjä koko opiskelunsa ajan.

Hyvä taso

- Opiskelija löytää helposti tietoa yksilöllisistä järjestelyistä (esim. lisäaika, apuvälineet, rauhallinen tila, mukautettu laina-aika, Celian palvelut) ja niistä vastaavien henkilöiden yhteystiedot.
- Ennen opintojen aloittamista uusia opiskelijoita informoidaan siitä, miten opiskelun yksilöllisiä järjestelyjä voidaan hakea.
- Opiskelija saa tukea yksilöllisten järjestelyjen hakemiseen koko opiskelunsa ajan.
- Opiskelun yksilöllisiä järjestelyjä on käytössä monipuolisesti ja järjestelyt suunnitellaan opiskelijan tarpeista lähtien.
- Opiskelijoilta ja henkilöstöltä kerätään säännöllisesti palautetta järjestelyjen toteutumisesta ja toimivuudesta.
- Opiskelijoilla on mahdollisuus tehdä valitus korkeakoululle, mikäli luvutut järjestelyt eivät toteudu.

6.4 Opetushenkilöstön ja tukipalveluiden yhteistyö edistää korkeakoulun saavutettavuutta.

Hyvä taso

- Opetushenkilöstö tuntee tuki- ja ohjauspalvelut ja osaa ohjata opiskelijoita palvelujen piiriin.
- Opetushenkilöstö osaa hyödyntää työssään saavutettavuuteen liittyviä tuki- ja ohjauspalveluita.
- Opetushenkilöstö ja tukipalvelut toimivat yhteistyössä opiskelijoiden ja oppijoiden yksilöllisyyden huomioon ottamiseksi.

6.5 Saavutettavuus on huomioitu kansainvälisessä harjoittelussa ja opiskelijavaihdossa.

Hyvä taso

- Korkeakoululla on olemassa saavutettavuuden huomioiva ohjeistus ja käytännöt kansainvälisestä harjoittelusta ja opiskelijavaihdosta.
- Opiskelija saa tarvitsemansa tiedon, tuen ja ohjauksen ennen kansainvälistä harjoittelua tai vaihtoa, harjoittelun tai vaihdon aikana ja sen päätyttyä.
- Opiskelijalta kerätään palaute kansainvälisen harjoittelun tai opiskelijavaihdon onnistumisesta.

6.6 Korkeakoulu tarjoaa riittävästi opiskelijoiden hyvinvointia tukevia palveluita.

Hyvä taso

- Korkeakoulu tarjoaa opiskelijoille riittävästi tukea hyvinvointiin, opiskelukykyyn ylläpitämiseen ja elämänhallintaan (esim. liikuntapalvelut, opintopsykologit).
- Hyvinvointia tukevissa palveluissa on riittävä määrä henkilöstöä ja erityisasian-

tuntemusta (esim. opintopsykologit, saavutettavuudesta vastaavat henkilöt, häirinnän ja kiusaamisen vastainen työ).

- Palveluissa on huomioitu se, että ne ovat monenlaisten käyttäjäryhmien saavutettavissa.
- Palvelujen tarkoituksenmukaisuutta, riittävyttä ja laatua seurataan palautteen avulla.

6.7 Korkeakoulujen ylioppilaskunnat ja opiskelijajärjestöt tukevat saavutettavuuden edistämistä.

Hyvä taso

- Opiskelijajärjestöt ja ylioppilaskunnat edistävät omalta osaltaan korkeakoulujen saavutettavuutta, ja opiskelijoilla on mahdollisuus saada tukea edunvalvontaan saavutettavuus- ja yhdenvertaisuusasioissa.
- Kaikilla opiskelijoilla on mahdollisuus osallistua opiskelijajärjestöjen ja ylioppilaskunnan toimintaan, ja niiden toiminnassa otetaan huomioon saavutettavuus ja opiskelijoiden moninaisuus.
- Tutortoiminnassa ja -koulutuksessa otetaan huomioon saavutettavuuden edistäminen.

6.8 Saavutettavuus otetaan huomioon korkeakoulun kirjaston palveluissa.

Hyvä taso

- Kirjaston henkilöstö on perehtynyt saavutettavuuteen ja edistää yhdenvertaisten mahdollisuuksien toteutumista toiminnassaan.
- Korkeakoulujen kirjastopalveluissa ja kirjaston ympäristöissä otetaan huomioon opiskelijoiden yksilöllisiä tarpeita (esim. laina-aikojen pidennys, häiriöttömät opiskelutilat).
- Opiskelijalla on mahdollisuus saada saavutettavalla tavalla ohjausta kirjaston tiedonhaun järjestelmien käytössä ja alansa kirjallisuuden etsinnässä.
- Saavutettavuus otetaan huomioon korkeakoulun kirjaston hankinnoissa.
- Korkeakoulun kirjasto tekee yhteistyötä Celia-kirjaston kanssa.
- Opiskelijalla on mahdollisuus hyödyntää Celian äänikirjapalveluja.

6.9 Sanallinen palaute

7 Viestintä

Toimiva ja kohteensa saavuttava viestintä on tärkeää kaikille korkeakoulussa toimiville sekä niille ulkopuolisille, jotka ovat korkeakoulusta kiinnostuneita, kuten opiskelupaikkaa hakeville ja korkeakoulusta tietoa etsiville. Kriteeristöissä tarkoitamme viestinnällä sekä viestintää korkeakoulun sisällä että sieltä ulospäin suuremmalle yleisölle.

Viestintä pitää sisällään korkeakoulun tapahtumista ja ajankohtaisista asioista kertomista laajasti, mutta myös viestimistä yllättävissä tilanteissa: luentojen peruutuksista, remonttien aikaisista tilapäisjärjestelyistä ja niin edelleen. Viestintää toteuttaa korkeakoulussa moni taho. Viestintäyksikkö on monesti päävastuussa viestinnästä korkeakoulun ulkopuolelle, ja se myös toimii tavallisesti asiantuntijatahona, joka opastaa muuta henkilöstöä viestinnässä. Viestinnän saavutettavuudesta on säädetty esimerkiksi saavutettavuusdirektiivillä, joka määrittelee julkisten toimijoiden, kuten korkeakoulujen digitaalisten sisältöjen saavutettavuutta. Tämä koskee esimerkiksi korkeakoulun internetsivuja.

Saavutettavuuden kannalta on otettava huomioon viestin vastaanottajien moninaisuus. Tämä tarkoittaa, että keskeiset tiedot ovat saatavilla myös esimerkiksi näkö- ja kuulovammaisille, ja että tiedot ovat luettavissa erilaisilla päätelaitteilla ja riippumatta siitä, onko vastaanottajalla nopea vai hidas yhteys laitteissaan. Myös viestinnän monikanavaisuus kannattaa, jotta viestit todella saavuttavat vastaanottajansa.

Verkosta on löydettävissä paljon lisätietoa viestinnän saavutettavuudesta.

Lue lisää:

- Saavutettavuusvaatimukset: <http://www.saavutettavuusvaatimukset.fi>
- Saavutettavasti: <https://www.saavutettavasti.fi/>
- Viisi vinkkiä saavutettavampaan verkkosisältöön: <https://www.saavutettavasti.fi/viisi-vinkkia-saavutettavampaan-verkkosisaltoon/>
- Saavutettava sisältö – Opas suunnitteluun ja sisällöntuotantoon https://www.hel.fi/static/liitteet/kanslia/TPR/opas_saavutettavaan_sisaltoon.pdf
- Kulttuuria kaikille –tarkistuslista viestintään: http://www.kulttuuriakaikille.fi/doc/tarkistuslistat/Viestinnan_saavutettavuuden_tarkistuslista.pdf

- Avustavat teknologiat: <http://papunet.net/saavutettavuus/avustavat-teknologiat>

Käytännön vinkit saavutettavuuden parantamiseen:

- <https://info.digicampus.fi/osahankkeet/esteettomyys-ja-saavutettavuus/viikon-vinkki/>
- Mikä on WCAG 2.1?: <http://papunet.net/saavutettavuus/wcag-21-ohjeet>
- Verkkoosaavutettavuus lait ja standardit: <http://papunet.net/saavutettavuus/lait-ja-standardit>
- Käytännön vinkit saavutettavuuden parantamiseen: <https://info.digicampus.fi/osahankkeet/esteettomyys-ja-saavutettavuus/viikon-vinkki/>

Väitteiden arviointi

Kriteeristössä väitteitä arvioidaan kolmiportaisella asteikolla: Erinomainen – Hyvä – Riittämätön. Tasojen vaatimukset perustuvat Kansallisen koulutuksen arviointikeskuksen (Karvi) käyttämään asteikkoon. Katso Karvin Korkeakoulujen auditointikäsikirja 2019–2024:

https://karvi.fi/app/uploads/2019/09/KARVI_1919.pdf

Väittämät on laadittu kuvaamaan **hyvää tasoa**.

Erinomainen taso: Erinomainen taso edellyttää näyttöä pitkäjänteisestä ja tuloksellisesta kehittämistyöstä. Lisäksi kehittämistoimet tuottavat erityistä lisäarvoa korkeakoululle, sidosryhmille tai molemmille. Korkeakoulu osoittaa vakuuttavia esimerkkejä onnistuneista kehittämistoimista.

Riittämätön taso: Korkeakoululta puuttuu arviointialueissa kokonaan tai keskeisiltä osin systemaattiset, toimivat ja osallistavat menettelytavat eikä saavutettavuustyön vaikuttavuudesta toiminnan kehittämiseen ole näyttöä.

Kriteerit

7.1 Korkeakoulun viestintä edistää yhdenvertaisuutta ja moninaisuutta.

Hyvä taso

- Korkeakoulun viestintä ottaa huomioon moninaisuuden ja kaikkien yhdenvertaiset mahdollisuudet vastaanottaa viestintää.
- Viestintä on monikanavaista ja saavutettavissa erilaisten apuvälineiden avulla.

- Viestintä on keskeisiltä sisällöiltään saatavilla kaikilla korkeakoulussa käytössä olevilla kielillä.
- Viestinnän hankinnoissa otetaan huomioon saavutettavuus ja varmistetaan palvelun toimittajan saavutettavuusosaaminen.

7.2 Korkeakoulun henkilöstön viestintä on saavutettavaa.

Hyvä taso

- Korkeakoulun henkilöstön viestintä tavoittaa halutut kohderyhmät.
- Korkeakoulun henkilöstön viestintä on selkeäkielistä ja ajantasaista.
- Viestintä on saavutettavaa viestintäkanavan ja sisällön näkökulmasta.
- Korkeakoululla on ennalta määritelty käytäntö, miten eri kohderyhmille viestitään eri tilanteissa (esim. hätätiedotteet, tilamuutokset, peruutukset, muistutukset).
- Henkilöstö saa koulutusta ja tukea, joka vahvistaa saavutettavaa viestintää.
- Korkeakoulun tapahtumien järjestäjille on olemassa saavutettavan viestinnän ja esteettömän tilaisuuden toteuttamisesta ohjeet.

7.3 Saavutettavuus otetaan huomioon verkkosivujen suunnittelussa, materiaalien julkaisemisessa ja sosiaalisen median käytössä.

Hyvä taso

- Henkilöstöllä on käytössään saavutettavuuden varmistava julkaisujärjestelmä, verkkosivupohja ja -ohjeistus sivujen laatimiseen.
- Verkkosaavutettavuuden lakeihin ja standardeihin on perehdytty ja niihin on sitouduttu (saavutettavuusdirektiivi).
- Aineistot, kuten oppaat, tiedotteet, painotuotteet, tiedostot, sähköiset julkaisut, videot ja podcastit, ovat saavutettavia.

7.4 Viestinnän strategisessa suunnittelussa ja ohjeistuksessa otetaan huomioon saavutettavuus.

Hyvä taso

- Korkeakoulussa on luotu selkeät viestintäprosessit ja -käytännöt ja ne ottavat huomioon saavutettavuuden toteutumisen.
- Viestintäohjeistus on julkaistu selkeässä muodossa ja se on kaikkien saatavilla.
- Viestinnän suunnittelussa ja ohjeistuksissa on saavutettavuuden lisäksi otettu huomioon toiminnan eettisyys ja tekijänoikeudet.

7.5 Henkilöstöllä on riittävät resurssit ja voimavarat saavutettavan viestinnän toteuttamiseen ja kehittämiseen.

Hyvä taso

- Saavutettavasta viestinnästä järjestetään koulutuksia, ja asia on säännöllisesti esillä korkeakoulun sisäisillä tiedotuskanavilla.
- Henkilöstöllä on riittävästi osaamista ja aikaresurssia saavutettavan viestinnän toteuttamiseen.
- Viestinnän saavutettavuudesta vastaava henkilö tai taho on nimetty.

7.6 Viestinnän saavutettavuutta arvioidaan systemaattisesti osana korkeakoulun laadunvarmistusta.

Hyvä taso

- Viestinnän saavutettavuus on huomioitu korkeakoulun laatutyössä ja siihen liittyvissä asiakirjoissa.
- Palautetta viestinnän saavutettavuudesta kerätään säännöllisesti, siihen reagoidaan ja viestintää kehitetään sen mukaisesti.

7.7 Sanallinen palaute

8 Opiskelijavalinnat

Opiskelijavalinta kattaa koko sen prosessin, jonka myötä korkeakoulusta haetaan opiskelupaikkaa ja saadaan opinto-oikeus. Kaikki alkaa jo sen suunnittelusta, minne ihminen haluaisi opiskelemaan. Valinnan tueksi tarvitaan tietoa eri korkeakouluista, niiden opintolinjoista, koulutusohjelmista ja sisäänpääsyvaatimuksista. Tärkeää on saada tietoa siitäkin, millaista jonkin tietyn alan opiskelu käytännössä on. Tällainen tieto on tärkeää etenkin heille, joilla on jokin vamma, sairaus tai esimerkiksi lukemisen ja kirjoittamisen vaikeus, jolloin on osattava arvioida sitä, so- piiko kiinnostavan alan opiskelu heille käytännössä. Myös korkeakoulun toiminta- ympäristöllä on merkitystä, joten hakijan voikin olla tarpeen päästä vaikkapa tutustumaan korkeakoulun tiloihin etukäteen. Siksi on tärkeää, että hohdokkaiden mainoslauseiden rinnalla hakijoille on saatavilla myös relevanttia, arkista tietoa. Tämän kaiken tiedon on oltava myös saavutettavassa muodossa, niin että kuka tahansa voi löytää tätä tietoa helposti ja ymmärtää lukemansa.

Tämän jälkeen saavutettavuuden tulee toteutua myös itse hakuprosessissa, mukaan lukien itse pääsykoe. Useimmiten pääsykokeisiin onkin jo saatavissa esimerkiksi lisäaikaa tai tietokone kirjoittamisen tueksi. Lopuksi vielä opiskelijavalin- nan tuloksien on oltava saavutettavia.

Yliopistojen ja ammattikorkeakoulujen opiskelijavalinnan perusteiden on nou- datettava yhdenvertaisuuslakia.

Lue lisää:

- ESOK: Yhdenvertainen opiskelijavalinta: <http://www.esok.fi/esok-hanke/suosituksset/esteeton-opiskejavalinta-opas/5-opiskelun-esteettomyys-ja-lainsaadanto/5-1-opiskelijavalintojen-yhdenvertaisuus>
- Tietoa ammattikorkeakouluihin hakemisesta: <http://www.ammattikorkeakouluun.fi>
- Opetus- ja kulttuuriministeriö: Opiskelijavalintojen kehittäminen: <https://minedu.fi/opiskelijavalinnat-ja-yhteistyö>
- Opintopolku: <http://www.opintopolku.fi>

Väitteiden arviointi

Kriteeristöissä väitteitä arvioidaan kolmiportaisella asteikolla: Erinomainen – Hyvä – Riittämätön. Tasojen vaatimukset perustuvat Kansallisen koulutuksen arviointikes-

kuksen (Karvi) käyttämään asteikkoon. Katso Karvin Korkeakoulujen auditointikäsikirja 2019–2024: https://karvi.fi/app/uploads/2019/09/KARVI_1919.pdf

Väittämät on laadittu kuvaamaan **hyvää tasoa**.

Erinomainen taso: Erinomainen taso edellyttää näyttöä pitkäjänteisestä ja tuloksellisesta kehittämistyöstä. Lisäksi kehittämistoimet tuottavat erityistä lisäarvoa korkeakoululle, sidosryhmille tai molemmille. Korkeakoulu osoittaa vakuuttavia esimerkkejä onnistuneista kehittämistoimista.

Riittämätön taso: Korkeakoululta puuttuu arviointialueissa kokonaan tai keskeisiltä osin systemaattiset, toimivat ja osallistavat menettelytavat eikä saavutettavuuden vaikuttavuudesta toiminnan kehittämiseen ole näyttöä.

Kriteerit

8.1 Korkeakoulun opiskelijavalintaprosessi toteutuu saavutettavalla tavalla.

Hyvä taso

- Valintaprosessia suunniteltaessa huomioidaan hakijoiden monenlaisuus.
- Korkeakoulu huolehtii siitä, että valintaprosessin eri vaiheisiin osallistuvalla henkilöstöllä on riittävä koulutus ja tieto valintaprosessin saavutettavuuteen liittyvistä seikoista, kuten yksilöllisistä järjestelyistä.

8.2 Opiskelijavalintaa koskevat tiedot ovat hakijalle saavutettavia.

Hyvä taso

- Korkeakoulun opiskelijavalintaa koskevat tiedot ovat saavutettavassa muodossa.
- Tietoa koulutusalaista ja opiskelusta, tiloista, yksilöllisistä opiskelujärjestelyistä sekä mahdollisista tulevaisuuden työtehtävistä on helposti saatavilla jo ennen korkeakouluun hakemista.
- Hakija saa etukäteen tarvitsemansa tiedon opiskelijavalinnan kriteereistä, hakuprosessista ja valintakokeesta.

8.3 Yksilöllisiä järjestelyjä tarvitsevat hakijat huomioidaan valintakoejärjestelyissä.

Hyvä taso

- Hakijoilla on etukätestieto mahdollisista valintakokeen yksilöllisistä järjestelyistä sekä niiden hakemisesta ja järjestämisestä.
- Valintakokeiden yksilöllisiä järjestelyjä varten on riittävästi henkilöstöä, välineitä ja tiloja takaamaan niiden sujuva toteutuminen.

- Kun valintakokeessa on digitaalisia osuuksia, niiden saavutettavuudesta on huolehdittu WCAG 2.1 AA-tason mukaisesti (ks. <http://papunet.net/saavutettavuus/wcag-21-ohjeet>).
- Valintakokeiden yksilöllisten järjestelyjen toteuttamisesta on mahdollisuus valittaa. Mahdollisuudesta on kerrottu ja annettu ohjeet yksilöllisten järjestelyjen hakemista koskevan tiedon yhteydessä.

8.4 Opiskelijavalinnan tulokset ovat saavutettavassa muodossa.

Hyvä taso

- Tulokset ovat helposti saatavassa muodossa.
- Hakija saa halutessaan yksilöllistä palautetta valintakokeen tuloksista.

8.5 Sanallinen palaute

OHO!

OHO! Opiskelukyvyn, hyvinvoinnin ja osallisuuden edistäminen korkeakouluissa.
Opetus- ja kulttuuriministeriön rahoittama 11 korkeakoulun yhteishanke 2017–2019.